

«آیین‌نامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D)»

مقدمه

با استناد به قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مصوب ۱۳۸۳/۵/۱۸ مجلس شورای اسلامی و در اجرای مفاد ماده ۲ سیاست‌ها و ضوابط اجرایی حاکم بر آمایش آموزش عالی در کشور، موسوم به طرح آمایش، مصوب ۱۳۹۴/۱۲/۱۸ شورای عالی انقلاب فرهنگی و همچنین بر اساس آیین‌نامه دوره‌های تحصیلی دانشگاه‌ها، ابلاغی از طرف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به شماره ۲/۴۳۰۶۹ مورخ ۱۳۹۷/۳/۱، آیین‌نامه آموزشی دوره دکتری تخصصی (Ph.D) به شرح زیر تدوین و به اجرا گذاشته می‌شود.

بخش اول: اهداف و تعاریف

ماده (۱) هدف

هدف از تدوین این آیین‌نامه، انتظام بخشیدن به امور تحصیلی دانشجویان، ایجاد و حفظ وحدت رویه در فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی واحدهای دانشگاه و اجرای هماهنگ برنامه‌های آموزشی به منظور تربیت نیروی انسانی متخصص، متعهد و آشنا به آخرین دستاوردهای علمی است.

ماده (۲) اختصارات و تعاریف

۱. وزارت: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

۲. دانشگاه: دانشگاه تهران

۳. آموزش رایگان: آموزش دانشجو در طول سنوات مجاز دوره

تحصیلی، بدون پرداخت شهریه

۴. شورا: منظور شورای آموزشی دانشگاه است که به‌منظور

سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و ایجاد هماهنگی در امور آموزشی دانشگاه در حوزه معاونت آموزشی تشکیل می‌شود.

۵. دکتری تخصصی: دوره تحصیلی پس از دوره کارشناسی‌ارشد یا

دکتری عمومی که شامل ۳۶ واحد درسی است.

۶. دانشجو: فردی است که در یکی از رشته‌های دوره دکتری

تخصصی (Ph.D) برابر ضوابط معین پذیرفته شده و پس از ثبت‌نام مشغول به تحصیل است.

۷. دانش‌آموخته: فردی است که یکی از رشته‌های دوره دکتری

تخصصی (Ph.D) را با موفقیت به پایان رسانده و می‌تواند برابر ضوابط معین، گواهی یا مدرک تحصیلی آن دوره را دریافت کند.

۸. مرخصی تحصیلی: مدت زمان مشخصی که دانشجو، برابر ضوابط

معین موقتاً مشغول به تحصیل نیست.

۹. انصراف تحصیلی: فرایندی که دانشجو خود خواسته از ادامه

تحصیل انصراف دهد.

۱۰. آموزش حضوری: شیوه‌ای از پذیرش است، که دانشجو

به‌صورت تمام‌وقت، در فعالیت‌های تحصیلی دانشگاه شرکت می‌کند.

۱۱. **ارزیابی جامع:** بررسی همه‌جانبه توانمندی‌های آموزشی و پژوهشی دانشجوی دکتری تخصصی است که پس از گذراندن واحدهای آموزشی دوره برگزار می‌شود.
۱۲. **رشته تحصیلی:** شعبه‌ای از شاخه‌های علمی که به لحاظ موضوع دارای قلمرو مشخص و متمایز از سایر شاخه‌های علمی است و به احراز دانش تخصصی، مهارت یا کارآمدی معینی می‌انجامد.
۱۳. **گرایش تحصیلی:** شعبه‌ای از یک رشته که ناظر بر وجهی از تخصص آن است. اختلاف دروس در دو گرایش از یک رشته، نباید از ۷۰ درصد کل واحدهای آن رشته، بیشتر باشد.
۱۴. **نیمسال تحصیلی:** بازه زمانی تعیین‌شده که شامل ۱۶ هفته آموزش و ۲ هفته امتحانات پایانی است.
۱۵. **برنامه درسی:** مجموعه به‌هم‌پیوسته‌ای از دروس هر رشته تحصیلی که هدف مشخصی دارد و مصوب شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت/شورای برنامه‌ریزی آموزشی دانشگاه است.
۱۶. **واحد درسی:** ارزش مقداری درسی که مفاد آن برای هر واحد نظری ۱۶ ساعت، عملی یا آزمایشگاهی ۳۲ ساعت، کارگاهی یا عملیات میدانی (بازدید علمی) ۴۸ ساعت و کارورزی یا کار در عرصه ۶۴ ساعت در یک نیمسال تحصیلی، بر اساس برنامه درسی مصوب اجرا شود.
۱۷. **گروه آموزشی:** بنیادی‌ترین واحد سازمانی دانشگاه، متشکل از شماری عضو هیأت علمی با تخصص مشترک، در یک رشته علمی

خاص یا چند رشته متجانس که به‌منظور ایجاد و اجرای آن رشته تحصیلی، در دانشگاه تشکیل می‌شود.

۱۸. درس جبرانی: درسی که برای رفع کمبود دانش یا مهارت دانشجو، با تأیید گروه آموزشی، گذراندن آن در آغاز دوره تحصیلی، برای دانشجو ضروری تشخیص داده شود.

۱۹. رساله: مستند علمی است که در فرایند تحصیل دانشجوی دوره دکتری تخصصی و از طریق تحقیق در یک حوزه معین از رشته یا گرایش تحصیلی و با راهنمایی استاد/استادان راهنما و بر اساس استانداردهای پژوهشی با هدف توسعه مرزهای دانش تدوین می‌شود.

۲۰. هیأت داوران: اعضای هیأت علمی یا افراد متخصص دارای صلاحیت دانشگاهی که برای ارزیابی کمی و کیفی رساله دانشجو، مطابق «دستورالعمل اجرایی مصوب دانشگاه» برگزیده می‌شوند.

۲۱. متخصص حرفه‌ای: صاحب‌نظر یا کارشناس باتجربه غیر هیأت علمی و دارای مدرک دکتری که مهارت و صلاحیت حرفه‌ای وی مورد تأیید دانشگاه است.

۲۲. استاد راهنما: یکی از اعضای هیأت علمی دانشگاه، دارای مدرک دکتری تخصصی و حداقل مرتبه استادیاری که مسئولیت راهنمایی دانشجو را در تدوین رساله بر عهده دارد.

۲۳. استاد مشاور: یکی از اعضای هیأت علمی دارای مدرک دکتری تخصصی یا متخصص حرفه‌ای است که مسئولیت مشاوره دانشجو را در تدوین رساله بر عهده دارد.

۲۴. دانشکده/مؤسسه/مرکز: مجموعه‌ای متشکل از چندین گروه آموزشی است.

۲۵. پردیس: مجموعه‌ای متشکل از چندین دانشکده و یا گروه آموزشی است.

بخش دوم: شرایط و ضوابط پذیرش

ماده ۳) شرایط عمومی و اختصاصی ورود به دوره دکتری تخصصی

- دارا بودن مدرک رسمی کارشناسی ارشد اعم از پیوسته/ناپیوسته یا دکتری حرفه‌ای مورد تأیید وزارت عتف یا وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

- داشتن صلاحیت‌های علمی و عمومی ورود به دانشگاه برابر ضوابط مصوب

- احراز توانایی در زبان خارجی طبق «شیوه‌نامه مصوب» دانشگاه

تبصره: پذیرش دانشجویان مشمول مقررات استعدادهای درخشان طبق مصوبات شورای هدایت استعداد درخشان وزارت و شیوه‌نامه دانشگاه انجام می‌پذیرد.

ماده ۴) تحصیل دانشجو در دوره دکتری تخصصی، تمام‌وقت است و تحصیل هم‌زمان وی در همان مقطع یا دیگر مقاطع تحصیلی ممنوع است.

ماده ۵) دانشگاه برنامه‌های آموزشی و درسی را اجرا می‌کند که مصوب وزارت باشد یا براساس آیین‌نامه واگذاری اختیارات، به تصویب شورای برنامه‌ریزی دانشگاه رسیده باشد.

۳۰ □ آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های جامع آموزشی دوره‌های تحصیلی دانشگاه تهران

بخش سوم: ضوابط و مقررات آموزشی

ماده ۶) آموزش در دانشگاه به صورت نظام واحدی و به زبان فارسی است.

تبصره: دانشگاه می‌تواند برنامه درسی مصوب را با رعایت ضوابط و مقررات به زبان غیرفارسی ارائه کند.

ماده ۷) مدت تحصیل در دوره دکتری تخصصی حداقل ۶ و حداکثر ۸ نیمسال تحصیلی است.

تبصره ۱: مدت مجاز مرحله آموزشی تا پایان امتحان جامع، حداکثر ۴ نیمسال است.

تبصره ۲: اگر دانشجوی مشمول آموزش رایگان، در مدت مقرر دانش‌آموخته نشود، دانشگاه می‌تواند مدت تحصیل وی را حداکثر تا دو نیمسال به صورت رایگان افزایش دهد. ادامه تحصیل دانشجو پس از آن، با پرداخت شهریه طبق تعرفه مصوب هیأت امنای دانشگاه خواهد بود.

تبصره ۳: دانشجویان شهریه پرداز دوره دکتری نیز در نیمسال نهم و دهم، از پرداخت هزینه مازاد بر شهریه مصوب دوره معاف و پس از آن مشمول پرداخت شهریه هستند.

ماده ۸) ثبت نام نکردن دانشجو در هر نیمسال تحصیلی، انصراف از تحصیل محسوب می‌شود.

ماده ۹) دانشجوی متقاضی انصراف از تحصیل، باید درخواست خود را به معاونت آموزشی دانشکده/پردیس ارائه دهد. دانشجو می‌تواند تنها یک بار و حداکثر تا دو ماه از تاریخ ارائه درخواست، تقاضای خود را

پس بگیرد. پس از انقضای این مهلت، حکم قطعی انصراف از تحصیل وی صادر می‌شود.

ماده ۱۰) تغییر رشته و انتقال در دوره دکتری تخصصی ممنوع است.

ماده ۱۱) تعداد واحدهای درسی دوره دکتری تخصصی ۳۶ واحد

است. از این تعداد، ۱۲ تا ۱۸ واحد آموزشی و ۱۸ تا ۲۴ واحد پژوهشی است که در برنامه درسی هر رشته تحصیلی لحاظ می‌شود.

تبصره ۱: دانشجوی موظف است در مرحله آموزشی، در هر نیمسال

تحصیلی حداقل ۶ و حداکثر ۱۰ واحد درسی، انتخاب کند.

تبصره ۲: پذیرش دانشجوی خارجی و یا دانشجویان ایرانی شاغل به

تحصیل در خارج که برابر ضوابط برای ادامه تحصیل به داخل منتقل می‌شوند، از طریق بررسی سوابق تحصیلی، به‌صورت پژوهش‌محور انجام می‌پذیرد. ادامه تحصیل این دانشجویان بر اساس مقررات مربوط است.

ماده ۱۲) تعداد واحدهای جبرانی به تشخیص دانشکده/گروه

آموزشی، حداکثر ۶ واحد از میان دروس دوره کارشناسی ارشد است.

تبصره ۱: برای گذراندن دروس جبرانی کسب نمره حداقل ۱۴

الزامی است، اما نمره مذکور در میانگین نیمسال و میانگین کل مرحله آموزشی دانشجوی محاسبه نمی‌شود. هزینه دروس جبرانی در صورت تشکیل کلاس جداگانه، طبق تعرفه مصوب هیأت امنای دانشگاه از دانشجوی دریافت می‌شود.

ماده ۱۳) حداقل نمره قبولی در هر درس ۱۴ از ۲۰ و میانگین کل

قابل قبول پس از گذراندن تمام واحدهای آموزشی ۱۶ از ۲۰ است.

تبصره ۱: اگر پس از گذراندن تمام واحدهای آموزشی، میانگین کل نمرات دانشجو کمتر از ۱۶ باشد، دانشجو می‌تواند حداکثر ۸ واحد را با نظر گروه آموزشی و تأیید شورای آموزشی دانشکده/پردیس، برای جبران معدل در یک نیمسال تحصیلی اخذ کند، در غیر این صورت از ادامه تحصیل محروم خواهد شد. هزینه دروس انتخابی جهت جبران معدل مطابق تعرفه دانشجویان شهریه پرداز در همان سال بر عهده دانشجو است.

ماده ۱۴) ارزیابی پیشرفت تحصیلی دانشجو در هر درس، از سوی مدرس یا مدرسان آن درس بر اساس حضور و فعالیت در کلاس، ارائه تکالیف و نتایج آزمون‌های کتبی مرحله‌ای و آزمون پایانی برای دروس نظری و عملی در هر نیمسال تحصیلی بر مبنای عددی از صفر تا بیست صورت می‌گیرد.

ماده ۱۵) حضور دانشجو در تمام جلسات کلاس درس و جلسه آزمون پایانی الزامی است.

تبصره ۱: اگر دانشجو در طول نیمسال تحصیلی در یک درس بیش از ۳ جلسه از ۱۶ جلسه و یا در جلسه آزمون پایان نیمسال همان درس غیبت کند نمره آن درس صفر خواهد شد. در صورتی که به تشخیص دانشگاه غیبت دانشجو موجه تشخیص داده شود، نمره صفر آن درس، از مجموع درس‌های آن نیمسال حذف می‌شود که در این صورت رعایت حداقل ۶ واحد در آن نیمسال الزامی نیست ولی به‌عنوان یک نیمسال کامل جزو سنوات تحصیلی دانشجو محسوب می‌گردد.

تبصره ۲: غیبت در جلسات دو هفته نخست هر درس، به سبب حذف و اضافه یا به هر دلیل دیگر مجاز نیست و جزء غیبت دانشجو محسوب می‌شود.

تبصره ۳: اگر غیبت دانشجو در جلسه امتحان پایان نیمسال تحصیلی به تشخیص دانشگاه موجه باشد، آن درس حذف مجاز خواهد شد.
ماده ۱۶) دانشجو در طول دوره تحصیل می‌تواند با رعایت سقف سنوات مجاز، از یک نیمسال مرخصی تحصیلی با احتساب در سنوات استفاده نماید.

تبصره: استفاده از مرخصی تحصیلی بدون احتساب در سنوات، در مواردی چون بارداری و زایمان، بیماری، مأموریت همسر یا والدین و...، منوط به تأیید مراجع ذیربط و بر اساس «**شیوه‌نامه مصوب دانشگاه**» امکان‌پذیر است.

ماده ۱۷) کسب میانگین کل حداقل ۱۶ از تمام واحدهای آموزشی دوره و قبولی در آزمون زبان عمومی، برای ورود به مرحله ارزیابی جامع الزامی است.

تبصره: دانشجویی که در آغاز ورود به دوره نمره قبولی زبان عمومی را دریافت نکرده باشد، موظف است در طول دوره آموزشی و قبل از ارزیابی جامع، در آزمون‌های زبان عمومی شرکت و حدنصاب لازم را بر اساس «**شیوه‌نامه مصوب دانشگاه**» کسب کند.

ماده ۱۸) حداقل نمره قبولی در ارزیابی جامع ۱۶ است و اگر دانشجو در این ارزیابی نمره قبولی دریافت نکند، می‌تواند تنها یک‌بار

۳۴ □ آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های جامع آموزشی دوره‌های تحصیلی دانشگاه تهران

دیگر در ارزیابی جامع شرکت و نمره قبولی کسب کند در غیر این صورت از تحصیل محروم خواهد شد.

تبصره: ارزیابی جامع بر اساس «شیوه‌نامه مصوب دانشگاه» صورت می‌گیرد.

بخش چهارم: ضوابط و مقررات پژوهشی

ماده ۱۹) گذراندن موفقیت‌آمیز ارزیابی جامع و تصویب طرح پیشنهادی رساله در گروه آموزشی/دانشکده، شرط لازم برای آغاز فعالیت‌های پژوهشی در دوره دکتری تخصصی است.

ماده ۲۰) دانشجوی دوره دکتری تخصصی می‌تواند علاوه بر استاد راهنمای اول، استاد راهنمای دوم نیز داشته باشد. استاد راهنمای اول، به درخواست دانشجو و با تأیید گروه آموزشی، از میان اعضای هیأت علمی دانشگاه با مرتبه علمی حداقل استادیاری برگزیده می‌شود.

تبصره ۱: داشتن حداقل سه سال سابقه تدریس در دوره تحصیلات تکمیلی و راهنمایی حداقل دو دانشجوی کارشناسی ارشد برای استاد راهنما با مرتبه استادیاری ضروری است.

تبصره ۲: استاد/استادان مشاور، به پیشنهاد استاد راهنما و تأیید گروه آموزشی/دانشکده و از میان اعضای هیأت علمی یا متخصصان حرفه‌ای مرتبط با رشته تحصیلی دانشجو، برگزیده می‌شود.

ماده ۲۱) دانشجو می‌تواند در زمان تدوین رساله دکتری و در مدت مجاز تحصیل، برای تکمیل و ادامه فعالیت‌های پژوهشی خود، مدتی را

به‌عنوان فرصت تحقیقاتی، براساس «شیوه‌نامه مصوب» در یکی از دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های آموزش عالی داخلی یا خارجی بگذرانند.

ماده ۲۲) دانشجو می‌تواند پس از تدوین رساله، به شرط کفایت دستاوردهای علمی و چاپ یا پذیرش قطعی حداقل یک مقاله علمی-پژوهشی مستخرج از رساله، با تأیید استاد/استادان راهنما، در حضور هیأت داوران از رساله خود دفاع کند.

تبصره ۱: تعداد و کیفیت مقاله‌های قابل قبول، توسط گروه/دانشکده تعیین و به تصویب شورای آموزشی دانشگاه می‌رسد.

تبصره ۲: ترکیب هیأت داوران بر اساس «شیوه‌نامه مصوب» دانشگاه می‌باشد.

ماده ۲۳) ارزشیابی رساله به‌صورت کیفی و به شرح زیر انجام می‌شود و نمره آن در میانگین کل دانشجو محاسبه نمی‌شود.

• عالی: -/۱۹ تا ۲۰

• خیلی خوب: -/۱۸ تا ۱۸/۹۹

• خوب: -/۱۶ تا ۱۷/۹۹

• مردود: کمتر از -/۱۶

تبصره ۱: اگر در ارزشیابی رساله‌ای مردود اعلام شود، با تأیید هیأت داوران حداکثر یک نیمسال در سقف مدت مجاز تحصیل، به دانشجو اجازه داده خواهد شد پس از اعمال نظرات اصلاحی هیأت داوران، یک بار دیگر در جلسه دفاع شرکت و از رساله خود دفاع کند.

تبصره ۲: به دانشجویی که در سنوات مجاز تحصیل با موفقیت از رساله خود دفاع نکند تنها گواهی گذراندن واحدهای درسی داده خواهد شد.
ماده ۲۴) تاریخ دانش‌آموختگی دانشجو، روز دفاع از رساله و کسب درجه قبولی است.

تبصره: اگر دفاع از رساله با موفقیت صورت گیرد، دانش‌آموخته موظف است حداکثر ۳ ماه پس از برگزاری جلسه دفاع، اصلاحات اعلام‌شده از طرف هیأت داوران را اعمال و تحویل استاد راهنما دهد. استاد راهنما نیز حداکثر تا ۱۵ روز پس از دریافت اصلاحات، تأیید یا عدم تأیید آن را به گروه/دانشکده اعلام می‌کند. پس از مهلت مقرر، تأخیر در انجام فرایند دانش‌آموختگی مشمول پرداخت «جریمه مصوب» خواهد شد.

بخش پنجم: ضوابط و مقررات نظارت بر اجرای آیین‌نامه

ماده ۲۵) اگر دانشجو در زمان تحصیل و انجام پژوهش و تدوین رساله مرتکب تخلف علمی (سرقت علمی، جعل، تقلب، کپی‌برداری و مانند اینها) شود و مراجع ذیربط تخلف وی را تأیید کنند، از ادامه تحصیل محروم و اخراج می‌شود.

تبصره: احراز و اثبات تخلف علمی دانشجو پس از اتمام تحصیلات از سوی دانشگاه، موجب ابطال مدرک تحصیلی صادره خواهد شد.

ماده ۲۶) مسئولیت اجرای این آیین‌نامه بر عهده معاون آموزشی دانشکده/پردیس و نظارت بر حسن اجرا و تفسیر مفاد آن بر عهده معاون آموزشی دانشگاه است.

این آیین‌نامه با یک مقدمه، ۲۶ ماده و ۲۳ تبصره در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۴/۱۱ شورای آموزشی دانشگاه به تصویب رسید و برای دانشجویان ورودی سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ و پس از آن لازم‌الاجرا است و تمام آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌های مغایر با آن لغو و بلااثر اعلام می‌شود.